

Raad van de
Europese Unie

Brussel, 22 november 2019
(OR. en)

14303/19

SAN 473
SOC 757
ECOFIN 1053
COMPET 754

NOTA

van:	het secretariaat-generaal van de Raad
aan:	het Comité van permanente vertegenwoordigers/de Raad
Betreft:	Voorbereiding van de zitting van de Raad (Werkgelegenheid, Sociaal Beleid, Volksgezondheid en Consumentenzaken) op 9 december 2019 De economie van het welzijn — volgende stappen in gezondheidsinvesteringen als kernelement - <i>Oriënterend debat</i>

Voor de delegaties gaat hierbij een nota van het voorzitterschap. Deze nota is bedoeld als basis voor het oriënterend debat over "De economie van het welzijn — volgende stappen in gezondheidsinvesteringen als kernelement", die tijdens de zitting van de Raad (Epsco) op 9 december 2019 zal worden gehouden.

De economie van het welzijn — volgende stappen in gezondheidsinvesteringen als kernelement

Op 24 oktober 2019 heeft de Raad van de Europese Unie conclusies¹ aangenomen over de economie van het welzijn **als de nieuwe horizontale aanpak voor politieke besluitvorming, waarin prioriteiten en governance worden vastgesteld.**

In de conclusies wordt benadrukt hoe **de economie van het welzijn mensen en hun welzijn een centrale plaats in het beleid en de besluitvorming toekent, en het welzijn van mensen en duurzame economische groei** beschouwt als elkaar versterkende factoren in plaats van tegenstrijdige doelen. Dit veronderstelt meer bepaald een horizontale samenwerking tussen verschillende beleidsterreinen, zoals gezondheid, sociale bescherming, werkgelegenheid, gendergelijkheid, concurrentievermogen, milieu en onderwijs.

Gezondheid is een essentiële bepalende factor en maakt deel uit van welzijn. Het positieve effect van een betere gezondheid op andere aspecten die bijdragen tot het menselijk welzijn - zoals onderwijsniveau en arbeidsmarktparticipatie - en op de mogelijke besparingen voor de samenleving gaat veel verder dan het effect ervan op de groei van het bruto binnenlands product. Hier staat tegenover dat slechte gezondheid, naast de menselijke tol die dit eist, een aanzienlijke belasting voor de samenleving en de overheidsfinanciën vormt. Vanuit economisch oogpunt zijn **de preventie van gezondheidsproblemen en gezondheidsbevordering** doeltreffender manieren om het welzijn te vergroten dan ziekten genezen als deze zich voordoen.

De tenuitvoerlegging van de economie van het welzijn bouwt voort op duurzame groei als voorwaarde voor het verbeteren van het welzijn van de bevolking, dat op zijn beurt een voorwaarde is voor duurzame groei. Een dergelijk beleid moet worden geschraagd door datagestueerd onderzoek en innovatie. De Europese Unie beschikt over instrumenten, zoals het programma Horizon Europa, om de kennisbasis voor de bevordering van het welzijn te versterken.

¹ Conclusies van de Raad over de economie van het welzijn, aangenomen op 24 oktober 2019 (doc. 13432/19).

De economie van het welzijn is gebaseerd op Europese kernwaarden zoals solidariteit, respect voor de mensenrechten, sociale bescherming, universele toegang tot zorg, gendergelijkheid, toegang tot onderwijs en veilige werkomstandigheden. Eerbied voor de menselijke waardigheid en het bevorderen van het welzijn van de mensen behoren tot de fundamentele doelstellingen van de EU die zijn vastgelegd in het Verdrag betreffende de Europese Unie (artikelen 2 en 3).

De conclusies van de Raad hebben betrekking op verschillende belangrijke onderwerpen die nauw verband houden met het gezondheidsbeleid. In dat verband wil het voorzitterschap vooral de klemtoon leggen op geestelijke gezondheid, gezond ouder worden en de digitale transformatie van de gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening.

Geen goede gezondheid zonder een goede geestelijke gezondheid. Geestelijke gezondheid is een van de fundamentele voorwaarden voor het welzijn. Systematische en resultaatgerichte maatregelen om het probleem van geestelijke gezondheidsproblemen op nationaal en EU-niveau aan te pakken, zijn onder meer preventie, vroegtijdige opsporing en behandeling van leerproblemen en psychische aandoeningen, de toepassing van beste praktijken om psychosociale risico's op het werk aan te pakken, en betere samenwerking tussen verschillende beleidssectoren. Dergelijke maatregelen kunnen uitermate positief zijn voor de arbeidsmarkt en de economie.

Voor een goede geestelijke gezondheid en het welzijn van de hele bevolking is het niet voldoende om zich enkel te concentreren op de behandeling van psychische aandoeningen, maar is het ook zaak om het geestelijk welzijn op het werk, op school, in de voorschoolse en vroegschoolse educatie en in alle gemeenschappen actief te bevorderen.

Een goede geestelijke gezondheid verbetert de levenskwaliteit van mensen op alle leeftijden. In elke levensfase zijn er voor de geestelijke gezondheid zowel bevorderende factoren als problemen. Het hele leven lang zorgen een goede geestelijke gezondheid en de ontwikkeling van vaardigheden op dat gebied er echter voor dat men veerkrachtiger is en men zich beter aan het steeds sneller veranderende beroeps- en dagelijkse leven alsook de complexiteit van de arbeidspatronen kan aanpassen.

Er is een lange weg afgelegd sinds 1999, toen geestelijke gezondheid voor het eerst op de gezondheidsagenda² van de EU werd geplaatst. Ondanks de vorderingen die onder meer te danken zijn aan de uitvoering van het Europees pact voor geestelijke gezondheid en welzijn³, wordt geestelijke gezondheid een van de belangrijkste gezondheidsproblemen van de 21e eeuw, zowel Europees als wereldwijd. Veranderingen in het beroepsleven met betrekking tot de inhoud van het werk, de manier waarop mensen werken en de relatie tussen werkgevers en werknemers zullen deze trend versterken en specifieke eisen stellen aan sociale, emotionele en cognitieve vaardigheden. Als gevolg van deze veranderingen wordt het menselijk kapitaal voor organisaties steeds belangrijker op de arbeidsmarkt, en een goede geestelijke gezondheid ligt aan de basis daarvan.

In de conclusies van de Raad over de economie van het welzijn wordt de aandacht gevestigd op de noodzaak om een goede geestelijke gezondheid en ook de preventie, vroegtijdige diagnose, behandeling en het uit de taboesfeer halen van psychische aandoeningen te bevorderen. De beleidsprioriteiten zouden kunnen bestaan uit maatregelen die bijdragen tot de bevordering van de geestelijke gezondheid, zoals het ontwikkelen van diagnostiek en meer systematische ondersteuningsprogramma's, het bevorderen van non-discriminatie op het werk en in het onderwijs, en het terugdringen van stress op de werkplek. Die maatregelen zouden het leven van miljoenen Europeanen verbeteren en bijdragen tot betere arbeidsomstandigheden en dus tot een sterkere economie.

Een alomvattende, sectoroverkoepelende EU-strategie inzake geestelijke gezondheid zal helpen om het beleid en de maatregelen op lange termijn te sturen met onderzoeksgegevens en effectbeoordelingen.

Invulling geven aan het decennium van gezond ouder worden. De langere levensduur is grotendeels te danken aan het succes van het Europees sociaal model: veel ziekten zijn overwonnen en de sociale bescherming heeft de armoede en ongelijkheid doen afnemen. De vergrijzing is een gevolg van dit succes en houdt verband met andere demografische veranderingen.

² Resolutie van de Raad betreffende de bevordering van de geestelijke gezondheid, aangenomen op 18 november 1999, PB C 86 van 24.3.2000, blz. 1–2.

³ Europees pact voor geestelijke gezondheid en welzijn, 2008, https://ec.europa.eu/health/ph_determinants/life_style/mental/docs/pact_en.pdf.

Gezondheidsbevordering en ziektepreventie, maatregelen voor de volksgezondheid, de bestrijding van belangrijke ziekten en vooruitgang in de gezondheidszorg hebben allemaal bijgedragen tot de stijging van de levensverwachting. De bevordering van actief en gezond ouder worden was een nationale en Europese prioriteit⁴, maar heeft nu een verdere impuls nodig. Levenslange gezondheidsbevordering draagt bij tot een langere levensduur, maar ook tot een vermindering van de kosten van de zorg.

Het is dringend noodzakelijk om de vergrijzing te gaan beschouwen als meer dan een kwestie van duurzaamheid van de nationale economie. De lange levensduur biedt mogelijkheden voor de arbeidsmarkt en de economie, maar er zijn begeleidende maatregelen nodig die alle mensen in staat stellen een actieve bijdrage te leveren aan de samenleving en het beroepsleven. Veilige en gezonde werkplekken vertalen zich in een langere loopbaan en voorkomen arbeidsgerelateerde ziekten, ongevallen en de daarmee samenhangende kosten.

De vergrijzing heeft gevolgen voor alle sectoren van de samenleving, zoals gezondheidszorg, pensioenstelsels, huisvesting en markten voor goederen en diensten⁵. De beleidsreacties op de demografische veranderingen zijn op een groot aantal terreinen aan vernieuwing toe. Het gemeenschappelijke doel is een vergrijzingsbeleid uit te stippelen dat een actief, gezond, inclusief en zelfstandig leven mogelijk maakt. Het voorzitterschap is van mening dat de beleidsuitdagingen en -kansen van de vergrijzing sectoroverschrijdend moeten worden aangepakt, en dat daarbij terdege rekening moet worden gehouden met generatie- en genderkwesties.

De vergrijzing heeft niet dezelfde gevolgen voor alle sociaaleconomische groepen. Volgens het voorzitterschap moeten de ongelijkheden onder de vergrijzende bevolking worden aangepakt via de gezondheidszorg en de maatschappelijke dienstverlening maar ook door te zorgen voor adequate inkomens en pensioenen en door de armoede terug te dringen.

Er is een grote verscheidenheid aan gezondheidsfactoren die van invloed zijn op het vermogen van mensen om gedurende hun hele leven dagelijkse activiteiten te ondernemen. Maatregelen moeten bijdragen tot de bevordering van actief en gezond ouder worden en de preventie van gezondheidsproblemen, tot de ondersteuning van een leven lang leren van vaardigheden en competenties op het gebied van werk en privéleven, tot de versterking van de positie van ouderen en tot de bevordering van ondersteunende gemeenschappen.

⁴ De zilveren economie. Een overzicht van de activiteiten van de Europese Commissie in 2019, <https://silvereconomyforum.eu/wp-content/uploads/2019/07/Silver-Economy-Brochure.pdf>.

⁵ Forum op hoog niveau voor de zilveren economie, Helsinki, 9-10 juli 2019, <https://silvereconomyforum.eu/>.

Bij het zoeken naar oplossingen voor demografische veranderingen en het garanderen van middelen voor een menswaardig bestaan moet volop gebruik worden gemaakt van sociale en digitale innovatie⁶. Bovendien is anticiperen op de toekomstige gevolgen van demografische veranderingen belangrijk voor een succesvol beleid in alle sectoren.

Een digitale samenleving die het welzijn van de mensen ten goede komt. Innovatieve technologische ontwikkelingen, meer bepaald digitalisering en kunstmatige intelligentie, veranderen de manier waarop het welzijn van mensen kan worden bevorderd en hoe de gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening plaatsvinden⁷. Dit kan de kosteneffectiviteit, efficiëntie en kwaliteit van diensten verbeteren en ongelijkheid in de toegang tot en de resultaten van gezondheidszorg tegengaan. Als de gezondheidssector ten volle wil profiteren van nieuwe technologieën, is het vooral belangrijk dat gezondheidswerkers hiervoor adequaat worden opgeleid.

Er is een groot potentieel voor verdere vooruitgang op het gebied van gezondheidsbevordering en het aanpakken van uitdagingen in de gezondheidszorg via digitalisering. Digitale informatiesystemen zijn van cruciaal belang voor het tot stand brengen van geïntegreerde zorg. De lidstaten kunnen van elkaar leren en ook samenwerken om een interoperabel ecosysteem voor digitale gezondheidszorg en investeringsprogramma's voor digitale infrastructuur in Europa tot stand te brengen⁸.

Omdat de technologie zich met rasse schreden ontwikkelt, is het belangrijk dat de hele bevolking een leven lang vaardigheden en competenties kan leren die hen helpen met de uitdaging van digitalisering en nieuwe vormen van werk om te gaan maar ook de kansen ervan te benutten. Volgens veel studies hangt het gebruik van digitale instrumenten af van digitale vaardigheden en kennis, en niet van de leeftijd als zodanig, maar moet het gebrek aan digitale geletterdheid onder ouderen en kansarme groepen worden aangepakt.

Dat mensen toegang hebben tot hun eigen gezondheids- en sociale gegevens is een belangrijk onderdeel van patiëntgerichte zorg. Goed opgezette digitale systemen zijn veilig ontworpen en voldoen aan de regels inzake gegevensbescherming en de relevante ethische normen. Systemen die op basis van deze beginselen zijn ontworpen, helpen om het potentieel van gezondheids- en sociale gegevens op het gebied van volksgezondheid, onderzoek en innovatie te benutten.

⁶ Conclusies van de Raad over gezond en waardig ouder worden, aangenomen op 30 november 2009 (doc. 15955/09).

⁷ Conclusies van de Raad over gezondheid in de digitale samenleving - vooruitgang boeken met gegevensgestuurde innovatie op gezondheidsgebied, aangenomen op 8 december 2017 (doc. 14079/17).

⁸ Richtsnoeren e-gezondheidsnetwerk 2019, https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/ehealth/docs/ev_20190611_co922_en.pdf

Om de lopende werkzaamheden voor de grensoverschrijdende uitwisseling van gezondheidsgegevens te bespoedigen, heeft de Commissie het idee van een Europese Ruimte van gezondheidsgegevens (European Health Data Space)⁹ geïntroduceerd. Zij zou zich kunnen laten inspireren door de digitale diensteninfrastructuur voor e-gezondheid (eHDSI) voor elektronische doktersvoorschriften en patiëntendossiers, door het klinische overleg over patiënten met een zeldzame ziekte in het kader van de Europese referentienetwerken en de nieuwe samenwerking voor het samenbrengen van meer dan 1 miljoen genoomsequenties¹⁰, en door andere onderzoeksinfrastructuren die de voordelen van het delen van gezondheidsgegevens bewijzen. De Europese Ruimte van gezondheidsgegevens zou kunnen worden geschraagd door Europese en nationale wetgeving of andere instrumenten die uitvoering geven aan de regels inzake gegevensbescherming, gegevensbeveiliging en daarmee verband houdende ethische beginselen, meer bepaald wat het secundaire gebruik van gezondheids- en sociale gegevens betreft.

⁹ Opdrachtbrief aan Stella Kyriakides, voorgedragen Commissaris voor Gezondheid, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/mission-letter-stella-kyriakides_en.pdf

¹⁰ De mededeling van de Commissie over de transformatie van digitale gezondheid en zorg (doc. 6451/18) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0233&from=EN>

Conclusie

De economie van het welzijn bouwt voort op de beginselen van de Europese pijler van sociale rechten en op de benaderingen "gezondheid op alle beleidsgebieden" en "één gezondheid", ze ondersteunt de uitvoering van de mondiale Agenda 2030 voor duurzame ontwikkeling en bevordert de intersectorale samenwerking en coördinatie op nationaal en EU-niveau. De recente conclusies van de Raad zijn bedoeld om de rol van sociaal beleid en beleid op het gebied van werkgelegenheid, gezondheid en onderwijs in het kader van het Europees Semester te versterken. Tegen de hierboven geschetste achtergrond verzoekt het voorzitterschap de Raad een oriënterend debat te houden op basis van de volgende vragen:

1. Welke acties zijn bij het uitwerken van concrete maatregelen ter bevordering van de economie van het welzijn nodig om een krachtige bijdrage te kunnen leveren aan het gezondheidsbeleid en tegelijkertijd de sectoroverschrijdende dialoog op EU-niveau te bevorderen?
 - a) Welke kritieke elementen moet een EU-strategie voor geestelijke gezondheid omvatten teneinde de inspanningen van de lidstaten optimaal te ondersteunen?
 - b) Welke maatregelen moeten in het kader van de demografische veranderingen worden genomen om actief en gezond ouder worden te bevorderen en om een preventiegericht en vooruitziend beleid inzake vergrijzing aan te moedigen?
2. Hoe kunnen de lidstaten en de Commissie de komende jaren met zowel bestaande als nieuwe initiatieven werken aan een Europese ruimte van gezondheidsgegevens, om ervoor te zorgen dat er in de sectoren zorg, volksgezondheid en onderzoek beter gebruik wordt gemaakt van gezondheidsgegevens, ten behoeve van het welzijn van iedereen?